

М.Г.БАБІЧЕВА,
викладач
(м.Хмельницький)

Сучасні тенденції розвитку методики раннього навчання іноземних мов

У статті досліджуються сучасні тенденції розвитку методики раннього навчання іноземних мов, аналізуються причини, що зумовили різке підвищення інтересу до вивчення іноземних мов як інструменту комунікації і взаємодії, простежується історія проблеми.

Ключові слова: раннє навчання іноземних мов, дидактико-когнітивні фактори, дидактичні основи навчання іноземних мов.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Об'єднання європейських країн в Європейський союз, створення спільного ринку, інтернаціоналізація промислових підприємств, мобільність, багатомовність в Європі зумовили різке підвищення інтересу населення всього континенту до вивчення іноземних мов як інструменту комунікації і взаємодії. Сучасні інтеграційні процеси, входження України в європейський освітній простір, міжнародний обмін інформацією у різних галузях знань значною мірою впливають на підвищення статусу іноземної мови [1, с.4–5] і в нашій країні.

В документах Ради Європи, Європейської Асоціації педагогічної освіти, Ради культурного співробітництва відмічено, що цілеспрямоване навчання однієї, а в перспективі і декількох мов, має стати загальним пріоритетом розвитку як шкільної, так і педагогічної освіти. Поширення раннього навчання іноземних мов в країнах Європи зумовлене низкою психофізіологічних, дидактико-когнітивних і соціально-політичних факторів. Велике значення для організації іншомовного спілкування мають здібності молодших школярів до імітації і наслідування. Розвинена уява, дитяча безпосередність забезпечують високий ступінь комунікабельності дітей, і, відповідно, успішність іншомовної комунікації [5, с.14–15, 6, с.11] З дидактико-когнітивної точки зору доцільність введення раннього навчання іноземних мов зумовлена тим, що в початковій школі закладається фундамент для подальшого вивчення іноземних мов: базові навички та вміння, розвиток мовних здібностей у процесі спілкування, надбання мовного досвіду, відчуття мови. Крім того, раннє ознайомлення дітей з цінностями культури іншого народу на уроках іноземної мови сприяє вихованню дітей в атмосфері толерантності, щирості, поваги до всіх жителів планети [7, с.41–42].

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Питання раннього навчання іноземних мов завжди були у фокусі уваги педагогічної спільноти. Методика навчання іноземних мов як відгалуження методичної науки почала зароджуватись у ХІХ ст. Цей етап можна назвати етапом становлення методики раннього навчання іноземних мов. Розглядалися питання можливості раннього навчання іноземних мов, вибору методу навчання: „метод гувернантки”, який використовувався в заможних родинах, не підходив для суспільного виховання. Саме пошуки доцільного методу раннього навчання іноземних мов зумовили подальший розвиток цієї галузі методики [2, с.11–12].

Перший період розвитку методики раннього навчання іноземних мов ми відносимо до 60-х років ХХ ст. Саме в цей період великого резонансу набув експеримент з навчання іноземної мови в ДНЗ, сім'ї і гуртках. З'явилися посібники з навчання іноземної мови в ДНЗ і сім'ї (Н.В.Гурова, Т.А.Чистякова, Е.С.Царапкіна). У результаті досліджень було доведено, що оптимальним віком для навчання іноземних мов є 5-6 років, були визначені дидактичні основи навчання іноземних мов (принципи наочності, доступності, активності), визначалось виховне і освітнє значення раннього навчання іноземних мов.

Другий етап розвитку методики раннього навчання іноземних мов почався з середини 1980-х років, через покращення відносин із західними країнами. З 1987 по 1991 рр. у 22 регіонах СРСР проводився масштабний експеримент з навчання дітей від 4-х років на базі дитячих садків і молодших класів середніх шкіл на основі експериментального посібника (Е.Н.Негневіцька, Г.М.Андрочнікова), що дозволило у подальшому створити концепцію раннього навчання іноземних мов. Змінився і провідний метод раннього навчання іноземних мов (з наочно-слухового на комунікативний), імітаційний шлях навчання змінився на свідомий, комплексний підхід до навчання поступився аспектному, а ціль навчання усного мовлення почали розглядати як навчання спілкуванню. Раннє навчання іноземних мов перестали розглядати тільки як навчання в дошкільному закладі (перший період), до нього приєднали і дітей молодшого шкільного віку (другий період).

Третій етап продовжує розвиватись. Саме його ми пов'язуємо зі зміною освітньої парадигми. У зв'язку з розвитком міжнародних зв'язків, потребою у фахівцях із знанням іноземної мови, підвищується інтерес до раннього навчання іноземних мов не тільки з боку педагогів, але й із боку суспільства: вводяться нові спеціальності „учитель іноземної мови” на факультетах дошкільного виховання і початкового навчання, з'являються численні посібники і підручники, навчальні курси,

дисертаційні дослідження. Проте поява широкого спектру методичних посібників вітчизняних і зарубіжних авторів, з одного боку, дає можливість вибору, а з іншого робить цей вибір складним, оскільки викладачі не готові здійснювати цей вибір через зовнішні і внутрішні умови навчання [2, с.11–13, 3, с.13–14, 4, с.27].

Формулювання цілей статті... Мета статті – дослідити сучасні тенденції розвитку раннього навчання іноземних мов.

Вклад основного матеріалу... Різноманіття засобів і методів навчання іноземних мов викликає необхідність уточнення поняття „раннє навчання іноземних мов”. Деякі автори (Н.А.Горлова) розглядають раннє навчання іноземних мов як таке, що „здійснюється на основі інтуїтивно-практичного підходу в період з моменту народження до вступу дитини до школи”. Інші автори (Б.А.Паршикова) розширюють це поняття до молодшого шкільного віку. Тому в статті ми розглянемо питання раннього навчання дітей як старшого дошкільного, так і молодшого шкільного віку, враховуючи загальні тенденції їх розвитку.

Цікавим є досвід зарубіжних методистів. Розробці теоретичних засад раннього навчання іноземних мов велику увагу приділяють методисти Німеччини (А. Kubanok-Gemian, U. Karbe та ін.). Це пояснює появу великої кількості проєктів і концепцій раннього навчання іноземних мов у ФРН. Одним з них є „Begegnung mit Sprache”, який базується на принципах орієнтації на подію, на проєктне вивчення іноземної мови, ефматичному принципі вживання в нову мову. В Австрії, як і в багатьох європейських країнах, вивчення іноземної мови в початковій школі набуло масового характеру (90% дітей). Навчання іноземної мови є інтегративною складовою, так, наприклад, на уроках музики діти вивчають англійські пісні, на математиці вчать рахувати англійською, на уроках фізкультури слухають команди.

Іншим різновидом раннього навчання іноземних мов в Австрії є білінгвальні школи. Основною метою цих шкіл є здобуття знань з інших предметів, де іноземна мова є робочою. Майже весь учбовий час викладачі працюють в команді і користуються двома мовами. Результати довготривалих експериментів у Австрії свідчать про те, що можливість високопродуктивного вивчення іноземної мови існує тоді, коли вчителі досконало володіють іноземною мовою, або ж є носіями мови [7, с.43–44].

Усі ці дослідження дали можливість ученим визначити основні вимоги до організації раннього навчання іноземних мов:

1. Викладання іноземної мови в початковій школі має відбуватись учителями, що досконало володіють іноземною мовою.

2. Форми і методи раннього навчання іноземної мови мають орієнтуватись на основні форми навчання рідної мови.

3. обов'язковою умовою організації навчального процесу є створення природних ситуацій спілкування з урахуванням інтересів і здібностей учнів.

4. Необхідно забезпечувати достатню кількість і якість навчального матеріалу, який має бути організованим за параметрами зразковості, частотності, прозорості, продуктивності, засвоєності.

5. Мовні і когнітивні стартові складові повинні бути однаковими.

Часто наші вчителі намагаються скористатись досвідом західних колег, використовуючи посібники зарубіжних авторів, погано орієнтуючись у тому, який метод використовується у цьому посібнику та як його адаптувати до своїх умов. Ці посібники:

- мають різний рівень комплектації книжки для вчителя, зошити для учнів, дидактичні матеріали, аудіо, відеоматеріали, комп'ютерні програми;

- мають прагматичну спрямованість, в них чітко сформульовані цілі навчання, вік і рівень учнів, кількість часу тощо;

- побудовані за методичними рекомендаціями, що викладені на початку посібника;

- спрямовані на навчання іноземної мови у мовному середовищі, будуються за прямим методом, пропонуючи великі тексти для аудіювання, які, маючи цінний лінгвокраїнознавчий компонент, складні за змістом і потребують адаптації;

- складені без врахування мовного розвитку дітей, які володіють українською/російською як рідними мовами.

Всі ці особливості свідчать про те, що в наших умовах використання зарубіжних посібників у повному обсязі є неможливим, оскільки вони розроблені в світі іншої освітньої парадигми.

Вітчизняні методичні посібники представлені в основному авторськими розробками, які є узагальненим досвідом конкретного педагога або колективу, часто без врахування теоретичного підґрунтя свого методу, що ускладнює адаптацію до умов навчання, цілі і задачі навчання мають узагальнений характер, тому іншому педагогу важко використовувати подібні посібники.

Існує також проблема підготовки вчителів до раннього навчання іноземних мов. Чинна базова освітньо-професійна парадигма та її організаційно-методичне забезпечення як основа підготовки спеціаліста мають істотні недоліки. Найістотнішими з них є: фрагментарність, відсутність системного

підходу до змісту фахової підготовки; недостатня увага до специфіки навчання іноземної мови дошкільників; неузгодженість іншомовного, методичного, країнознавчого та спеціального практичного навчання; незабезпеченість коледжів програмними, навчальними та методичними матеріалами.

Майбутні спеціалісти повинні на достатньо високому рівні засвоїти інтегровану модель раннього навчання іноземної мови дітей і здобути відповідні вміння і навички. Вихователь з правом навчання іноземної мови має бути підготовленим виконувати професійні функції:

1) вихователя, який проводить заняття;

2) педагога, який не працює вихователем, а лише проводить заняття з іноземної мови;

Зміст підготовки вихователя до навчання іноземної мови охоплює:

а) мовну підготовку – оволодіння лінгвістичною, комунікативною, соціокраїнознавчою, навчально-пізнавальною, лінгвометодичною компетенціями;

б) методичну підготовку – оволодіння методичними знаннями й уміннями навчати дошкільників з урахуванням вікових особливостей [5, с.20].

Не менш актуальною проблемою є проблема наступності в роботі дошкільного закладу зі школою першого ступеня загальноосвітніх навчальних закладів. Щоб дитина відчувала себе комфортно і не загубила набутих знань, потрібно прийти до єдиної системи визначення віку для навчання дітей іноземній мові (в рамках дошкільних закладів), і необхідного мінімуму знань до початку навчання дитини у школі, і зокрема з поглибленим вивченням іноземних мов [5, с.17].

Висновки... Отже, враховуючи те, що в Україні з кожним роком збільшується кількість дитячих садків і шкіл, в яких іноземна мова вивчається з першого або другого класу, є необхідність привернути увагу методистів нашої країни до аналізу європейського досвіду методики раннього навчання іноземних мов, з метою використання позитивних результатів при створенні національних навчально-методичних комплексів методики раннього навчання іноземних мов для ДНЗ, молодших класів загальноосвітніх шкіл, а також у системі підготовки вчителів іноземної мови.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вакарчук І. Вивчаючи іноземну мову з дитинства – реалізуємо рівний доступ до якісної освіти / І. Вакарчук // *Іноземні мови.* – 2009. – № 2. – С. 4–12.
2. Горлова Н. А. Состояние методики раннего обучения иностранным языкам на пороге третьего тысячелетия / Н. А. Горлова // *Иностранные языки в школе.* – 2002. – № 5. – С. 11–17.
3. Жека А. А. Використання ігрових технологій на початковому етапі вивчення німецької мови / А. А. Жека // *Німецька мова в школі.* – 2009. – № 1(1). – С. 13–14.
4. Івашнюва С. В. Інформаційні технології на уроках іноземної мови / С. В. Івашнюва // *Німецька мова в школі.* – 2009. – № 8. – С. 26–29.
5. Ільченко Т. Іноземна мова для наймолодших – ефективно, якісно, цікаво: думки практиків / [Т. Ільченко, Л. Лавренко, І. Волянська, О. Кучеренко, Г. Грищенко] // *Іноземні мови.* – 2009. – № 4. – С. 14–26.
6. Новик Л. П. Комунікативно-орієнтовне навчання у початкових класах / Л. П. Новик // *Німецька мова в школі.* – 2010. – № 10 (22). – С. 11–18.
7. Паршикова Б. А. Современные тенденции в развитии методики раннего обучения иностранному языку в Европе / Б. А. Паршикова // *Иноземні мови.* – 2000. – № 2. – С. 41–44.
8. Русина П. И. Обучение немецкому языку младших школьников / П. И. Русина // *Иностранные языки в школе.* – 1998. – № 5. – С. 36–39.

Анотація

М.Г.Бабичева

Современные тенденции развития раннего обучения иностранным языкам

В статье рассмотрены современные тенденции раннего обучения иностранным языкам, анализируются причины, обусловившие резкое повышение интереса к изучению иностранного языка как инструмента коммуникации и взаимодействия, исследуется история проблемы.

Ключевые слова: *раннее обучение иностранным языкам, дидактико-когнитивные факторы, дидактические основы обучения иностранным языкам.*

Summary

M.G.Babicheva

Modern Tendencies of Early Teaching of Foreign Languages

Modern tendencies of early teaching of foreign languages have been viewed in the article. Reasons causing sharp raise of interest to learning foreign language as the instrument of communication and cooperation have been analyzed. Historical side of the problem has been researched.

Key words: *early teaching of foreign languages, didactic- cognitive factors, didactic bases of foreign language teaching.*

Дата надходження статті:

„6” квітня 2011 р.